

پدید آورد. بسیاری بر این باورند پایان جنگ و ترمیم اقتصاد زخم خورده ایران باعث شد از عمق نارضایتی ها کاسته شود اما اعتراض های دی ماه ۹۶ گزاره های جدیدی پیش چشم تحلیلگران نهاد.

اعتراض های موسوم به دی ماه ۹۶ از شهر مشهد شروع شد؛ ۷ دی ماه سال ۹۶ بود که کاربران مشهدی فراخوانی دریافت کردند که آنان را دعوت می کرد با شرکت در تجمع «نه به گرانی» به سیاست های اقتصادی و مالی دولت اعتراض کنند. این فراخوان در شرایطی تکثیر شد که به واسطه انعقاد توافق هسته ای و رفع تحریم های مالی، بازار از ثبات نسبی برخوردار شده بود. نرخ تورم یک رقمی، رشد اقتصادی ۴/۵ درصدی و شاخص های روبه بهبود دیگر، نوید زندگی اقتصادی امن تری می داد و رأی دوباره وقایع مردم به تداوم دولت روحانی، گویای قضاوت مردم درباره سیاست های دولت و وضعیت اقتصادی و معیشتی خود در سال های ۹۲ تا ۹۶ بود. اما به فاصله چند ماه بعد از انتخابات، جرقه ای در مشهد، گسترده ترین اعتراض به لحاظ مساحتی را

آغاز و در یک هفته ۱۰۰ شهر را درگیر خود کرد. درباره اعتراض های مشهد، روایت های متفاوتی وجود دارد. حامیان دولت بر این باورند رقبای سیاسی دولت روحانی در پی تسویه حساب انتخاباتی اعتراض ها را در خراسان رضوی کلید زدند. استناد این عده حمایت اصولگرایان مخالف یا منتقد دولت از ابتدای تجمع «نه به گرانی» بود. اما چه رقبای روحانی پشت این ماجرا بودند یا نه، دومینوی اعتراض ها به حدی از گستردگی و خشونت رسید که همه جریان های سیاسی خیلی زود پاپس کشیدند.

لیخندی که به دنبال طرح شعارهای ضد دولتی در شهرهای خراسان رضوی روی لب رقبای دولت نقش بسته بود، خیلی زود روی چهره ها ماسید چه

شعارها بعد از یکی دو ساعت، از دولت عبور کرد و ارکان نظام را نشانه گرفت. خبر اعتراض مشهد خیلی زود در فضای مجازی پیچید و فردایش اصفهان، رشت، همدان و کرمانشاه شاهد تجمعات پراکنده ای بود که شعارهای واحدی نداشت. عده ای به فساد اقتصادی برخی مسئولان اعتراض داشتند؛ عده ای سیاست های منطقه ای ایران را محل نقد می دانستند، عده ای در ثنای خاندان پهلوی شعار می دادند، عده ای نمادهای دینی حکومتی را مورد اعتراض قرار می دادند و در نهایت عده ای اصلاح طلب و اصولگرا را به پایان حیات سیاسی تهدید می کردند. اعتراض ها کم به مناطقی رسید که خیلی از ایرانی ها حتی نامش را نشنیده بودند، از قهر ریجان و کهریزسنگ در اصفهان گرفته تا درود وایده. اعتراض ها تا چهارشنبه ۱۳ دی تداوم یافت و در نهایت تجمع مردمی در حمایت از نظام جمهوری اسلامی به اعتراض ها در کف خیابان پایان داد. آن گونه که عبدالرضا رحمانی فضلی وزیر کشور گزارش داد در جریان ناآرامی هایی که ۱۰۰ شهر را درگیر خود کرده و در بیش از ۴۰ شهر به درگیری منجر شده بود، حدود ۱۰۰ هزار نفر حضور داشتند و دست کم ۵ هزار نفر بازداشت شدند. غلامحسین محسنی اژه ای سخنگوی وقت قوه قضائیه نیز دو هفته بعد از فروکش کردن اعتراض ها اعلام کرد: «در مجموع، ۲۵ نفر از مردم و نیروهای خودی در خیابان کشته شدند که کشته شدنشان به واسطه تیر و اسلحه نیروهای نظامی و انتظامی نبود.»

بسیاری اعتراض های آبان ۹۸ را در امتداد اعتراض های دی ماه ۹۶ می دانند؛ اگرچه قطعاً وجه افتراق بسیاری نیز برای آن می توان یافت. بعد از جمع شدن اعتراض ها از خیابان بود که عده ای خواستار آسیب شناسی رویداد دی ماه شدند تا به قولی راه تکرار بر خطر را ببندند اما آبان ۹۸ دوباره خیابان ها شاهد اعتراضاتی به مراتب گسترده تر بود؛ اعتراض هایی که به «قیام حاشیه علیه متن» شهرت یافت چرا که صحنه گردانان و جغرافیای وقوع آن همان حاشیه نشین ها و حاشیه هایی بود که معتقدند عمری نه در حاشیه شهر که در حاشیه همه سیاست ها، تصمیم گیری ها، امکانات و تسهیلات زندگی کردند.